

ОРДЕН ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Стаття В. Й. Бузало, знаного дослідника української фалеристики, заступника керівника Управління державних нагород та геральдики Секретаріату Президента України вперше, на основі документів поточного архіву Управління та Верховної Ради України, докладно висвітлює історію заснування державної нагороди України – Ордена Данила Галицького

В історії середньовічної України Галицько-Волинському князеві Данилу Романовичу належить особливе місце. У цій людині дивовижно поєдналися риси політика, дипломата, воєначальника й державника. За роки життя (1201 – 1264) він відновив Галицько-Волинську державу свого батька Романа Мстиславича, вів успішну боротьбу проти світської і духовної опозиції, будував мости, фортеці, упорядковував землі, реформував військо, зумів відбити напади ворогів із Заходу й Сходу. Заради ідеї антимонгольської коаліції християнських народів налагодив контакти з католицьким Заходом і був коронований самим Римським Папою, але врешті мусив піти на компроміс із золотоординською силою, щоб урятувати Південно – Західну Русь від татарського розорення.

На знак пошани і вдячності нащадків у Галичі і Львові встановлено пам'ятники Данилові Галицькому, відзначено його 800-річчя й засновано державну нагороду – орден на його ім'я.

Ідея встановлення ордена постала у зв'язку з численними пропозиціями громадян про відзначення 2001 р. в Україні 800-річчя від дня народження Галицько-Волинського князя Данила Романовича. З ініціативою в цій справі до Президента України звернулися 10 листопада 2000 р. Тернопільська обласна державна адміністрація й Тернопільська обласна рада народних депутатів. Керівники області пропонували відзначати

Проте рішення по законопроекті прийняли вже депутати Верховної Ради нового скликання. Заініціював розгляд цього питання на початку лютого 2003 р. Комітет Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, у складі якого працюють такі відомі політики, військові й державні діячі, як Г.Крючков (голова Комітету), Л.Лук'яненко, генерал-майор Л.Каденюк, генерал-лейтенант (з серпня 2003 р. – генерал-полковник) А.Чикал, генерал армії О.Кузьмук, генерал-майор А.Доманський.

Законопроект про заснування медалі князя Данила Галицького розглянуто на вечірньому засіданні Верховної Ради України 20 лютого 2003 р. Під час обговорення кілька народних депутатів висловилися за підвищення статусу нагороди. Зокрема Т. Чорновіл зазначив, що значущість постаті визначної особи князя не відповідає рівню медалі. «Ми настоюємо на тому, – сказав він, – щоб був орден Данила Галицького для значно більших відзначень. Данило Галицький не князь, а король, це визнано історією, тому це просто історична помилка». Підтримуючи ідею встановлення ордена, голова Комітету Г. Крючков водночас зауважив, «що немає потреби зазначити у нагороді князь чи король. Був орден Суворова, а не графа Риминського, був орден Кутузова, а не князя Кутузова (М.І.Кутузов – князь Смоленський. – В.Б.), був орден Олександра Невського, а не князя. Тому не треба нам прив'язуватися до цього».

Зрештою за прийняття цього проекту як закону проголосували 345 народних депутатів рішення заснувати нову нагороду України ухвалено двома третинами від конституційного складу Верховної Ради! Далеко не кожний законопроект парламентарі ухвалюють так одноставно.

26 лютого 2003 р. текст Закону України надійшов до Адміністрації Президента України. Попередньо його було розглянуто в Управлінні державних нагород та геральдики. Тут фахівці зіткнулися з низкою питань суто нагородного характеру. По-перше, орден Данила Галицького порушував принцип багатоступеневості наявних в Україні орденів; по-друге, закон

не визначав місця нового ордена в ієрархії нагород України; по-третє, виходячи з того, що орден Данила Галицького був одноступеневий, за нагородною класифікацією він міг посісти місце поруч з одноступеневими орденами «Золота Зірка» і Держави – до звання Герой України, що було б нонсенсом, або зайняти наступну сходинку після ордена княгині Ольги; по-четверте, викликали сумніви про доцільність установа-лення ордена з огляду на те, що ним мали відзначати тільки окремі соціальні категорії – військовослужбовців і державних службовців, а це звучувало суспільну значущість нагороди. У зв'язку з цим виникало до того ж питання про працівників (а не тільки військовослужбовців) Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також службовців органів місцевого самоврядування. Проте, провівши консультації з представниками інших структурних підрозділів Адміністрації Президента України та зважаючи на те, що рішення про заснування ордена підтримали народні депутати практично всіх фракцій Верховної Ради України, Управління державних нагород та геральдики внесло пропозицію Комісії державних нагород та геральдики про доцільність підписання Президентом України цього закону.

Однак залишалося відкритим питання про те, хто має бути відповідальним за організацію розроблення проекту орденського знака та його виготовлення і як мала б бути практично організована ця робота. Відповіді на це питання нормативні документи, на жаль, не давали. При всьому широкому спектрі діяльності й компетенції Комісії державних нагород та геральдики і одноіменного управління Адміністрації Президента України розроблення проектів нагород не належить до сфери їхніх повноважень. Зрештою Управління державних нагород та геральдики знайшло вихід з правового вакууму.

Наступні кроки щодо розроблення проекту знака ордена Данила Галицького вибудувалися в схему, яка, маючи під собою правові та організаційні підстави, давала змогу розгорнути практичну роботу. З тактичного погляду ця схема поляга-

ла в здійсненні послідовних кроків – прийняття відповідного Розпорядження Президента України, проведення конкурсу на розроблення проекту знака ордена, затвердження найкращого зразка главою держави, опрацювання проекту Указу Президента України про статут ордена.

24 квітня 2003 р. Президент України підписав Розпорядження про проект знака ордена Данила Галицького. Комісії державних нагород та геральдики доручалося організувати у двомісячний термін розроблення проекту знака ордена, а Кабінетові Міністрів опубліковано в газеті «Урядовий кур'єр».

Конкурс проведено з 30 квітня по 15 червня 2003 р. Для участі в ньому було запрошено провідних фахівців у галузі фалеристики й медальєрики Міністерства оборони України, Міністерства культури і мистецтв України, Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України, Національної спілки художників України, Національного науково-дослідного інституту дизайну, Академії мистецтв України.

Окремо в документі обумовлювалося, що на конкурс прийматимуться авторські проекти знака ордена, які відповідають його призначенню, традиціям української фалеристичної спадщини, усталеним нормам сучасної системи державних нагород України. Кількість варіантів проекту знака ордена, поданих від одного автора, не обмежувалася. Для відзначення переможців було встановлено премії: за найкращий проект – 5 тис. гривень і три заохочувальні – по 2 тис. гривень кожна. Зауважимо, що за відкритістю й прозорістю такий конкурс у незалежній Україні проводився вперше.

Передбачалися два етапи опрацювання поданих проектів: реєстрація їх і попередній розгляд Управлінням державних нагород та геральдики, розгляд Комісією державних нагород та геральдики і внесення відповідного висновку для представлення Президентові України.

До зазначеного умовами конкурсу терміну (15 червня) надійшло понад 20 варіантів знака ордена від 7-ми учасників. На жаль, своїх пропозицій не подало Міністерство оборони України, хоч на розробки Військово-геральдичної служби Генерального шта-

бу Збройних Сил України Комісія особливо чекала. До подальшого розгляду було відібрано чотири проекти, що відповідали всім умовам конкурсу і вирізнялися оригінальністю й новизною. Авторі їх – відомі розробники нагородних відзнак і нагородних атрибутів: творчий керівник виробничого підприємства «Герольдмайстер» А.Шиян, заслужений діяч мистецтв України художник В.Слепченко, директор і художній керівник товариства «Геральдична палата» О.Руденко у співавторстві з доктором історичних наук, професором, завідувачем відділу спеціальних історичних дисциплін Інституту історії України НАНУ М.Дмитрієнко, голова генеральної дирекції Міжнародного академічного рейтингу популярності та якості «Золота фортуна» Д.Акимов. Проекти цих авторів під кодovими номерами «1», «2», «3» і «7» члени Комісії одержали для остаточного розгляду й визначення переможця.

Розглянувши подані проекти, більшість членів Комісії віддала перевагу проектам під номерами «1» і «7» (автори – А.Шиян і Д.Акимов). Водночас члени Комісії Р. Арешкович, Ю. Богуцький, С.Львовчкін, Д.Табачник, В.Чепелик та І.Шаров уже в ході обговорення висловили зауваження до кожного з цих проектів і запропонували розробити нову версію знака, об'єднавши в ньому найкращі дизайнерські рішення цих авторів. Разом з Управлінням державних нагород та геральдики автори розробили й подали єдиний проект знака ордена Данила Галицького. Остаточні підсумки конкурсу Комісія підбила 9 липня 2003 р. Переможцем конкурсу визнано спільний проєкт Д.Акімова й А.Шіяна, який затверджено й запропоновано до розгляду главою держави. Заохочувальними преміями відзначено авторські проекти О. Руденка М.Дмитрієнко та В.Слепченка.

Одразу після затвердження й погодження принципового рішення обрису майбутнього ордена розпочалася підготовка проєкту Указу Президента України «Про орден Данила Галицького», а також створення зразків ордена у натуральну величину.

30 липня 2003 р. Президент України Л.Кучма підписав Указ

«Про орден Данила Галицького». Указом затверджено Статут ордену, його опис і малюнок, а також дано доручення Кабінетові Міністрів України щодо фінансового і матеріального забезпечення виготовлення орденських знаків, орденських книжок і футлярів.

Згідно зі Статутом, «1. Орден Данила Галицького встановлено для нагородження військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також державних службовців за значний особистий внесок у розбудову України, сумлінне та бездоганне служіння Українському народу.

2. Нагородження орденом Данила Галицького проводиться указом Президента України.

3. Орденом Данила Галицького можуть бути нагороджені виключно громадяни України.

4. Нагородження орденом Данила Галицького вдруге не проводиться.

5. Нагородження орденом Данила Галицького може бути проведено посмертно.

6. Нагороджений орденом Данила Галицького іменується кавалером ордену

7. Девіз ордену Данила Галицького – «Батьківщина і честь».

В описі знака ордену зазначається, що він «виготовляється зі срібла і має форму рівностороннього хреста з розширеними сторонами, краї яких увігнуті всередину. Сторони хреста покрито синьою емаллю. У центрі хреста – круглий емалевий медальйон світло-червоного кольору, із позолоченим зображенням профілю Данила Галицького та написом у нижній частині «Данило Галицький». Пружка медальйона у формі лаврового вінка. Хрест по периметру обрамлено стилізованим давньоруським орнаментом. Пружки хреста і медальйона позолочені. Усі зображення рельєфні.

Зворотний бік ордену плоский з вигравіруванням, номером знака та девізом ордену. Розмір знака – 45 мм.

Знак ордену за допомогою кільця з вушком сполучається з прямокутною колодкою, обтягнутою стрічкою. Нижня части-

на колодки фігурна, рельєфна. Розмір колодки: висота – 45 мм, ширина – 28 мм. На зворотному боці колодки розміщено шпильку для прикріплення знака ордена до одягу. У нижній частині колодки знака ордена, яким нагороджуються військово-вслужбовці, вміщено зображення двох позолочених схрещених мечів.

Стрічка ордена Данила Галицького шовкова муарова світло-червоного кольору з подовжніми смужками: вузькими жовтими посередині та широкими синіми з боків. Ширина світло-червоної смужки – 12 мм, жовтих – по 1 мм, синіх – по 7 мм кожна.

Планка ордена Данила Галицького являє собою прямокутну металеву пластинку, обтягнуту стрічкою. Розмір планки: висота – 12 мм, ширина – 24 мм.

Головним підприємством – виробником зразка ордена Данила Галицького визначено Банкотно-монетний двір Національного банку України, на якому виготовляються й інші державні нагороди України. Свої послуги у виготовленні зразка ордена запропонували й спеціалісти підприємства «Герольдмайстер». На розроблення робочого інструменту та налагодження виготовлення знака такої складності на високому рівні, як правило, потрібно півтора-два місяці, що зумовлено особливостями виробничого циклу й технологією виготовлення. Але виробникам було поставлено завдання виготовити пробні зразки ордена лишень за місяць, щоб погоджений з Президентом України зразок можна було якомога швидше передати в серійне виробництво.

Українські медальєри успішно виконали замовлення. Уже 7 серпня 2003 р. голові Комісії були передані для погодження з Президентом України, який на той час перебував на відпочинку в Криму, два футляри із зразками ордена в натуральну величину. Один з них виготовили майстри Банкотно-монетного двору, другий – товариства «Герольдмайстер». Для забезпечення об'єктивності в прийнятті рішення виробника зразків зазначено не було, а натомість у футляри вкладено папірці з номерами варіантів. Обидва зразки знака ордена точно повторювали затверджений Указом Президента України малюнок і

опис ордену, але, разом з тим, відрізнялися деякими елементами виконання.

Нетерпляче чекали в Управлінні державних нагород та геральдики на інформацію про погодження одного з двох запропонованих варіантів, адже прийняття оперативного рішення давало змогу у форсованому режимі виготовити першу партію знаків ордену для вручення їх уже в дні святкування 12-ї річниці незалежності України. Через два дні зразки повернулися з Криму. У футлярі одного з них була записка: «Погоджено варіант 2». Під цим номером значився зразок, виготовлений Банкотно-монетним двором. Одразу ж виробникам було дано термінове доручення виготовити до 20 серпня першу партію знаків ордену в кількості 20 штук. На жаль, до зазначеного терміну вдалося виготовити тільки 16 знаків ордену.

Напередодні святкування 12-ї річниці незалежності України Президент України підписав ряд указів про відзначення державними нагородами України. Першим кавалером ордену Данила Галицького відповідно до Указу № 876 від 22 серпня 2003 р. став С.Червонописький – голова Державного комітету України у справах ветеранів. Йому було вручено знак ордену під номером 0001.

Відбір кандидатур для першого нагородження особливо відповідальна справа. Перші нагороджені, власне, й визначають рівень та суспільний авторитет нагороди. Кандидатура С.Червонописького підходила для першого нагородження ордену Данила Галицького якнайкраще. Вона персоніфікувала заслуги як у військовій, так і в державній діяльності.

Закінчивши в 1978 р. Рязанське вище повітряно-десантне командне училище, молодий офіцер серед перших був направлений в Афганістан. Брав участь у бойових діях, дістав поранення і внаслідок цього втратив обидві ноги. За особисту мужність і героїзм він був нагороджений двома орденами СРСР Червона Зірка. Мужність він виявив і в цивільному житті. Не зламався, не занепав духом, а пройшовши через біль виснажливих тренувань і навчившись знову ходити, по-

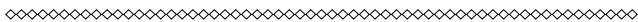

ринув у громадську роботу. Працював у молодіжних організаціях України, секретарем Черкаського міськкому комсомолу, обраний народним депутатом СРСР, очолював Комітет ветеранів війни в Афганістані і воєнних конфліктів в інших зарубіжних країнах при Президентові України, головував у Міжнародному союзі організацій ветеранів (учасників) локальних воєн і воєнних конфліктів «Бойове братерство – без кордонів». У 1997 р. призначений керівником Державного комітету України у справах ветеранів. Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, відзнакою «Іменна вогнепальна зброя», орденами Дружби Російської Федерації і Пошани Республіки Білорусь.

Другим нагородженим орденом за Указом Президента України № 877 від 22 серпня 2003 р. став полковник міліції В.Маликов (знак ордена № 0009). Виданим того ж дня Указом Президента України № 878 орденом Данила Галицького відзначено полковника податкової міліції України В.Купльовського, генерал-майора міліції М.Маніна й генерал-майора медичної служби Збройних Сил України В.Мегедя (їм вручено відповідні знаки ордена під номерами 0010, 0012 і 0011).

Невідповідність порядкових номерів знаків ордена черговості перших нагороджень орденом має таке пояснення. За Статутом ордена Данила Галицького військовослужбовців, на відміну від державних службовців, відзначають орденами із зображенням схрещених мечів на колодці, а що у виготовленій на той час партії з 16 знаків орденів 8 були без мечів і всі знаки мали суцільну нумерацію. То ж перші нагороджені орденом військовослужбовці відзначалися орденами (з мечами на колодці), починаючи з порядкового номера 0009.

Серед перших державних службовців відзначено В. Кірбабу – начальника управління з питань фізичної культури і спорту Донецької обласної державної адміністрації за вагомі досягнення в розвитку фізичної культури та спорту (нагороджений Указом Президента України № 1006 від 10 вересня 2003 р., знак ордена № 00002) та І.Дригуса – завідувача секретаріату Першого заступника Голови Верховної Ради України (указ №

1470 від 19 грудня 2003 р., знак ордена № 0003) за багаторічну плідну роботу в державних органах.

Станом на 1 лютого 2005 р. орденом Данила Галицького нагороджено 24 особи.

Проект № 1. Автор А.Шиян

Проект № 2 Автор В.Слепченко

Проект №3 Автори О.Руденко, М.Дмитрієнко

Проект № 6 Автор О.Івахненко

Проект №7 Автор Д. Акимов

Victor Buzalo

THE ORDER OF DANYL GALYTS'KY

The author for the first time, on the basis of documents of the current archive of Management and Verkhovna Rada of Ukraine, covers in detail a history of the establishment of the state award of Ukraine – Order of Danyl Galyts'ky.

